

Mert gyönyörködöm Isten törvényében a belső ember szerint,²³ de tagjaiban egy másik törvényt látok, amely harcol az értelmem törvénye ellen, és foglyul ejt a bűn tagjaiban lévő törvényével.²⁴ Én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg ebből a halálra ítélt testből? ²⁵Hála legyen Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által! Tehát én magam értelmemmel ugyan Isten törvényének szolgálók, testemmel azonban a bűn törvényének.

A páli levél – mint a korai keresztyén levelek döntő többsége – vérzivataros időszakban keletkezett. Néro római császár uralkodásának első éveiben érvényét veszítette Claudius ediktuma, és a zsidók visszamehettek a római birodalom fővárosába. A visszatérő zsidó-keresztények megdöbbenve tapasztalták, hogy pogány-keresztény hittestvéreik nem akarják őket visszaengedni az egyházba. A római keresztény gyülekezetet tehát, amely Kr. u. 50 előtt jött létre, nem Pál apostol alapította. E Krisztus-hívók a hitük miatt nem járhattak a zsinagógákba, ezért a keresztények csoportjai „házi csoportokat” alkottak, aminek apropójából született Pálnak a Rómaiakhoz írt levele. A Római levél műfaji jellegzetességével nem áll ellentétben, ha azt mondjuk, hogy Pál „az ő evangéliumát” fogalmazta meg a leveleiben.

Ez tehát a levél korabeli kontextusa, de a kontextus, a történelmi és történeti környezet, tulajdonképpen az ige értelmezése szempontjából nem is igazán fontos. Hiszen Pál levelének üzenete örökérvényű.

A lélek küzd a testtel. A test csábításaival. A test gyengeségével. Küzdünk az éhséggel, a szomszédossággal, a fáradtsággal... Ahogyan arról Jézus is szól: „A lélek ugyan készséges, de a test gyöngé.” Pedig ott a Getszemáni nevű majorban csak ébren kellett volna maradnia a tanítványoknak... Csak... Mondjuk. De, ha kellett már virrasztanunk, tudjuk, hogy ez korántsem sem egyszerű.

Legfőképpen és legnagyobb erővel azonban a betegségek és a fájdalom gyötrik meg az embert a test irányából. Mi magunk is tapasztaltuk már, saját bőrünkön, ha betegség jön, ha fájdalom gyötör, hirtelen elfeledkezünk mindenről. Sutba vágunk mindent. Eleresztjük „fülünk, farkunk”. Nem érdekelnek a hírek. Nem érdekel semmi. És legtöbbször senki... Még a szeretteinkre, barátainkra, családunkra sincsen erőnk. Csak el akarunk vonulni a világtól. És egy dologra vágyunk, hogy ne fájjon. Leggyakrabban és leghamarabb a hitünk kerül fel a szögre...

De találunk példát erre a Szentírásban is... Ha elolvassuk Jób történetét, hamar világossá válik, hogy a betegség, és az annak mentén felbukkanó morális kérdések – összefügg-e a büntetés a bűnnel – megtépázzák Jób állhatóságát is.

Megszólt Jób, és ezt mondta: *Vesszen el a nap, amelyen születtem, az éjszaka, mely tudta, hogy fiú fogant! Legyen sötét az a nap, ne törődjék vele Isten odafönt, ne ragyogjon rajta napsugár! Vegye birtokba sötétség, a halál árnyéka, lakozzék rajta felhő, nappal is sötétség tegye rémessé! Azt az éjszakát vak sötétség ragadja el! Ne kerüljön az év napjai közé, ne számítsák bele a hónapok számába! Legyen az az éjszaka meddő, ne legyen akkor ujjongás! Rontsák meg, akik képesek megátkozni a nappalt, felingerelni a Leviánt...*

Pál levele azonban nem pusztán a testről beszél. Nem csak azt mondja, hogy a testünk fáradt, a testünk gyenge, a testünk lankad, a testünk fáj, hanem a halálra ítélt testről és test törvényéről beszél.

A páli levélből ma a törvény fogalmát emelném ki.

A törvényről az embernek általában az írott törvény jut eszébe. Ha kicsit utána nézünk – akár az interneten – a törvényről a következő magyarázatot olvashatjuk: „A törvény mint jogi fogalom a jogszabályok hierarchiájában az alkotmány után a legfőbb jogszabályt jelenti, amelyet csak az adott állam törvényhozása alkothat meg, módosíthat vagy helyezhet hatályon kívül. A köznyelv "törvény" alatt esetenként a jog egészét, bármelyik jogszabályt illetve a bíróságot is érti.”

A törvény a Szentírás Ószövetségi részében ugyanúgy az írott törvényt jelentette, a mózesi törvényt, amely részletesen szabályozta a hétköznapiakat, de adott törvényt az ünnepre, adott törvényt az áldozatra; és részletesen szabályozta a bűnök lajstromát is. A Törvény azonban – ahogy azt mindannyian ismerjük - Jézussal megváltozott. Nem átalakult, nem kiürült, hanem tartalommal telt meg. „*Ne gondoljátok, hogy megszüntetni jöttem a törvényt vagy a prófétákat. Nem megszüntetni jöttem, hanem teljessé tenni.*”¹⁸ Bizony mondom nektek, míg ég és föld el nem múlik, egy i betű vagy egy vesszőcske sem vész el a törvényből, hanem minden beteljesedik.”

A páli igeszakasz azonban ehelyütt nem az ószövetségi törvényfogalmat állítja szembe a jézusi törvénnyel, hanem a test törvényét a lélek törvényével.

De mit jelent a test törvénye? Mit jelent, amit a zsigereinkben érzünk? Mit jelent a tagjaiban lévő törvény?

Noha Pál idejében nyilvánvalóan nem a tudomány, a természettudomány vitatkozott a Szentírással, és a kutatók a teológusokkal, a dilemma ugyanúgy jelen volt. Hiszen ehelyütt Pál a világ törvényét (törvényszerűségeit), a társadalom törvényét (törvényszerűségeit), a test törvényét (törvényszerűségeit) állítja szembe az Eszme, a Lélek, Isten törvényével, az Úr mindent átalakítani képes, mindent megváltoztatni tudó, Mindenható törvényével.

De változott-e valami Pál óta? Az ember? Aligha. A világ? Aligha. A testünk? Aligha.

A változás mindössze annyi, hogy manapság már jóval többet foglalkozunk a test törvényével, a társadalom törvényeivel, világ törvényével. Aminek folytán kialakult az a hitünk, tévhitünk is, hogy a test, a társadalom, a világ – és nagyot gondolva és óhajtva – az ember is a kezünkben van. Hiszen ismerjük a működését, ismerjük a törvényeit, törvényszerűségeit, így uralni is képesek vagyunk.... A 21. század embere azt érzi, hogy kezében van a törvény. A törvényszerűségeket ismerete csalfa magabiztosságot ad...

A 20. században nagyon sok kutató foglalkozott a lélek, az ember működésének törvényszerűségeivel, közöttük az egyik – méltán híres tudós – Abraham Maslow volt, aki a lélek és az ember működésének törvényszerűségeit vizsgálta a szükségletek szempontjából. Maslow szerint az embereket szükségleteik kielégítése készteti a cselekvésre, amely szükségletek piramisszerű rendbe állíthatóak. A gondolatmenetének lényege az, hogy amíg az ún. alacsonyabb rendű igények nem nyernek kielégülést, addig az egyén szükségszerűen (és szinte kizárólag) az adott szükséglet/vágy kielégítésére törekszik, egyéb vágyai, motivációs késztetései pedig háttérbe szorulnak, minthogy azok érdektelenek a személyiség működése, az egyén túlélése szempontjából.

A legalacsonyabb szinten az ember *fiziológiai szükségletei* állnak, amelyből a legfontosabb az éhség. Maslow szerint, amíg ez az igény ki nem elégül, az ember gyakorlatilag foglya saját éhségének, primér biológiai működésének. Az igények/vágyak rendjében a második helyen a *biztonság iránti* vágy jelenik meg a késztetések között, amely Maslow felfogásának értelmében, legjobban a gyermekek biztonság iránti vágyával érzékeltethető: a gyermek – szerinte – talán fontosabbnak tartja a körülötte lévő világ kiszámíthatóságát, az egyértelmű szabályokat, a következetes reakciókat, mint a szeretetet magát. A harmadik „vágycsoport” – a valahová tartozás, a szeretet – akkor válik valódi hiánnyá az életben, ha jóllaktunk, van hová hazamennünk és tudjuk, hogy a Világ veszélyeitől közvetlenül védve vagyunk. Negyedik helyen az *elismerés* kategóriáját nevesíti: „Társadalmunkban minden embernek szüksége van a stabil, megalapozott, többnyire magas önértékelésre, önmaga tiszteletére, önbizalomra illetőleg természetesen mások elismerésére is.”

Mondhatnánk, hogy az ember, akinek van mit enni és inni, van biztonságos otthona, egy közösséghez tartozik, ahol szeretik és elfogadják, mindezekon felül pedig még kompetensnek is érzi magát a szakmájában, mindennapi céljainak megvalósításában, társai (tágabb értelemben véve pedig a társadalom) elismerik – nem is vágyhat semmire. Az igazság azonban az, hogy az ember alapvetően elégedetlen lény, és, hogy ha (vagy helyesebben: amint) egyes szükségletei/vágyai kielégülnek, újabb vágnak bukkannak fel benne. Egy átlagosnak tekinthető, az egészséges személyiség eléréséhez a fentebbi szükségletek kielégülése már elegendő. A jóllakott, „szeretett”, kompetens emberben azonban – Maslow szerint – megjelenik a tudás és megértés iránti vágy (ún. kognitív igények) és az ún. esztétikai igények is. A képzeletbeli sor végén áll a hétköznapokon való túllépés vágya: vagyis az ún. önmegvalósítás igénye. Az eredetileg Kurt Goldsteintől származó kifejezés, lényegében azt jelenti, hogy az ember megtalálja, mi az, amiben igazán tehetséges, mi az, „amire igazán teremtett”.

Maslow szerint azonban mégiscsak a biológia győz. A test törvénye az uralkodó; a test nem haladható meg. Szerinte ugyanis „Egy folyamatosan és állandóan éhes ember számára Utópia vélhetően azt a helyet jelenti, ahol rengeteg étel van. Az ilyen ember azt hiszi, hogy ha az élete hátralévő részében garantálnák számára, hogy mindig van mit ennie, boldog lenne, és nem vágná semmi másra.” Maslow szerint – de akár vehetjük társadalmi szempontból Marxot is példának – a biológia alapvető törvényei nem cselezhetőek ki, nem kerülhetőek meg. A biológia az első. Az anyag az első.

De nem csak első, hanem mindent megalapozó, mindent eldöntő tényező is. Az ember nem törhet ki a biológia, a társadalom és a lélektan törvényeiből. Az éhes ember enni akar – minden áron. Aki fázik, meleget akar – minden áron. Akinek nincs biztonsága, biztonságot, otthont akar – minden áron. Bármilyen áron. Maslow (és a deterministák) úgy gondolják, hogy a sorsunk már születésünkkel, biológiánkkal, de legfőképpen családi környezetünkkel eldőlt. Nincs menekvés. Aki „rossz helyre” születik, az garantáltan úgy is marad. Aki szegény, elhanyagolt, szeretet nélküli, annak a sorsa megpecsételt. Aki bűnös, bűnös marad.

De mit kaptunk mi az Úrtól? Azt a legszebb, legfelemelőbb, legvigasztalóbb, egyszersmind legigazabb ígéretet, mégpedig azt, hogy EZ A törvény FELÜLÍRHATÓ. Azt, hogy a világ törvénye fölülírható. Azt, hogy a biológia törvénye felülírható.

Victor E. Frankl bécsi pszichiáter megjárta a koncentrációs táborokat: 1942 őszén feleségével és szüleivel együtt a theresienstadti koncentrációs táborba deportálták. Itt halt meg apja 1943-ban. Dr. Leo Baeck és Regina Jonas segédletével Frankl általános orvosként dolgozott a táborban, később pedig tanácsadóként az újonnan érkezettek, valamint az öngyilkossági tendenciákat mutatók körében. 1944-ben Auschwitzba deportálták, ahol meghalt édesanyja, majd később tovább szállították Türkhaimbe. Időközben gyermekükkel várandós feleségét a Bergen-Belsenben lévő koncentrációs táborba vitték, ahol később neje meghalt. Frankl 1945. április 27-én szabadult ki. Közvetlen rokonai közül csak nővére menekült meg, aki Ausztráliába emigrált. Sokkolták Franklt az átélt események, közvetlen hozzátartozóinak, áldott állapotban levő feleségének halála, tartós időn keresztül mély depresszióba süllyedt, ebből a helyzetből alig tudott felállni.

A tábor túléléséről jelent meg nagysikerű egyszersmind tudományosan is releváns műve: „Mondj igent az Életre” címmel. A könyvben saját szenvedésén és túlélésén kívül feldolgozta azokat az élményeket is, amelyek a környezetében lévőkön megtapasztalt. A tragikus hónapok legfőbb tanulsága pedig az volt, hogy amennyiben az embernek célja van az életben, akkor a biológiai szűkölködés is felülírható, a legszörnyűbb valóság is meghaladható, a legabszurdabb, legfájdalmasabb és legembertelenebb helyzetben is van az életnek egy lehetséges értelme, amitől a szenvedés is értelmet nyerhet. Módszerét logoterápiának nevezte el, amelyben a logoszt a következőképpen határozta meg: a logosz az átfogó és egyben egyéni értelem, amelyhez a szellemi létező, az egzisztencia „fölnyúl”, „ráérez”, melyet „belát”, amelyet az élet kínál fel valamennyi, ilyen szempontból tudatosított szituációban.

És milyen kegyelemben élünk mi, testvéreim. Hiszen nekünk immáron kétezer éve van Logo-terápiánk. És nem akármilyen Logo-terápiánk. Hiszen mi az Igéből és az Ige által tudjuk, hogy Igen: az Életnek értelme van. Igen: A szenvedésnek értelme van. Mert a Logosz, amely több, mint az egyéni és átfogó értelem; a Logosz, amely több, mint egy szellemi létező, a Logosz – csupa nagybetűvel –, aki Maga az Úr, a Logosz, aki maga a Fiú, a Logosz: szenvedett értünk.

*„En arche ên ho logos, kai ho logos ên pros ton theon, kai theos ên ho logos. Houtos ên en arche pros ton theon.”
Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige. Ő kezdetben az Istennél volt.
Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött.
Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága.
A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be.*

És ez a világosság, amely a sötétben fénylik, értünk emberré lett. Ez a Logosz, aki teremtő és létező lény volt szenvedett értünk. És szenvedésének valóban volt értelme. Mert szenvedése – számunkra ismerhető és gyakran evidensnek hitt módon – felül tudja írni a természet törvényeit, felül tudja írni a biológia törvényeit, felül tudja írni a társadalom törvényeit.

Ha beleragadunk az ismert törvényszerűségekbe, nagyon sok félnivalónk van. Mert elhihetjük, hogy az anyag lesz az úr a cselekedeteinken. Mert elhihetjük, hogy a szegény ember törvényszerűen szegény marad. Mert elhihetjük, hogy aki rossz helyre születik, annak nincsen esélye. Mert elhihetjük, hogy a negatív életkörülményekbe beleragadhatunk. Mert elhihetjük, hogy ha a családjában volt bűnös ember, akkor törvényszerűen mind azok leszünk. Ha volt hűtlen, alkoholista, öngyilkos, bármi, akkor törvényszerűen mi azok leszünk. Mert elhihetjük, hogy ha valamit elrontottunk a gyerekünkönél, törvényszerűen kisiklik az élete. Mert elhihetjük, hogy a testvér-testvérré fog támadni... És sorolhatnánk hosszan...

De mi megkaptuk a Megváltás ígéretét, a Megváltását, amely épp arról tanúskodik, hogy a világ törvénye (törvényszerűsége), a természet törvénye (törvényszerűsége), a test törvénye (törvényszerűsége) felülírható, mert a mi Urunk Istenünk felül akarta írni. A Fia által, értünk. Mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy a szegény nem marad nyomorult. Mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy a rossz helyre születő felemelkedhet. Mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy a negatív körülményekből kiszabadulhatunk. Mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy a sorsunkat nem egy családfa működteti... Mert elhisszük, mert elhihetjük, hogy a testvér nem támad testvérré, hanem szeretheti azt. Mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy ha volt is alkoholista, öngyilkos, bűnöző, mi nem leszünk azok. És mi elhisszük, mert elhihetjük, hogy véglegesen nem tudunk elrontani semmit.

Mert megkaptuk a Megváltás kegyelmét.

Legyen a hitünk a megváltásban örök és valós fogódzó, amelyet nem feledünk a hétköznapiakon sem. Jusson eszünkbe a szegénység idején, a fájdalom idején, a betegség idején, a kétségbeesés idején, mert így maradhatunk meg a fiúság lelkében – a szolgaság lelke helyett; és így maradhatunk meg az örömben – a félelem lelke helyett.

Ámen!

Imádkozzunk!